

Social- och hälsovårdsutskottet

Motion om eutanasi för en god död

INLEDNING

Remiss

Motion om eutanasi för en god död (MI 2/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- företrädare för initiativtagarna Henrik Lax
- företrädare för initiativtagarna Esko Seppänen
- företrädare för initiativtagarna Osmo Soininvaara
- företrädare för initiativtagarna Ilkka Taipale
- företrädare för initiativtagarna Iiro Viinanen
- professor Jaana Hallamaa, Helsingfors universitet
- professor (emeritus) Raimo Lahti, Helsingfors universitet
- professor Lasse Lehtonen, Helsingfors universitet
- universitetslektor Liisa Nieminen, Helsingfors universitet
- professor Kimmo Nuotio, Helsingfors universitet
- professor Tiina Saarto, Helsingfors universitet
- docent Päivi Kankkunen, Östra Finlands universitet
- expert Virpi Sipola, Kyrkostyrelsen
- överlärare Varpu Lipponen, Tampereen ammattikorkeakoulu
- överläkare Laura Lehtinen, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- chefsöverläkare Reino Pöyhiä, Kaunialan Sairaala Oy
- läkare Juha Hänninen, Terhokoti
- vice ordförande Pekka Elonheimo, Exitus rf
- verksamhetsledare Kalle Könkkölä, Tröskeln rf
- verksamhetsledare Myllymäki Kati, Finlands Läkarförbund rf
- utbildningspolitisk expert Kirsi Coco, Tehy rf
- ordförande Nina Hahtela, Finlands sjuksköterskeförbund rf
- expert Soili Nevala, Finlands primärskötarförbund SuPer rf
- onkolog, MD Kristiina Tyynelä-Korhonen, Suomen palliatiivisen lääketieteen yhdistys ry
- doktor Rob Jonquière, The World Federation of Right to Die Societies
- läkare Harri Seppälä
- doktor i hälsovetenskaper Anja Terkamo-Moisio.

Betänkande ShUB 4/2018 rd

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands ortodoxa kyrkostyrelse
- Judiska församlingen i Helsingfors
- Suomen Geronomiliitto ry
- Finlands Kristna Läkarförbund rf
- Centralförbundet för de gamlas väl rf
- Fritänkarnas Förbund rf
- professori Theo Boer, Teologinen yliopisto Kampen.

MEDBORGARINITIATIVET

I initiativet föreslås det att riksdagen vidtar åtgärder för att bereda en lag om eutanasi och för att legalisera eutanasi i Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Eutanasi föreslås bli tillåten i situationer där en patient lider av en obotlig sjukdom som leder till döden och patientens outhärdliga lidande inte går att lindra med vård eller behandling och den vuxna patienten har rättslig handlingsförmåga och själv av fri vilja och efter moget övervägande framställer en begäran om eutanasi. Medborgarinitiativet innehåller ett flertal kriterier för hur patientens vilja ska utredas och eutanasi genomföras. Där ingår inget lagförslag utan ett förslag om att lagberedning ska inledas plus motivering till förslaget i överensstämmelse med 4 § i lagen om medborgarinitiativ.

Vid sidan av att det stiftas en lag är det viktigt att sörja för att kommunerna och/eller sjukvårdsdistrikten åläggs skyldighet att ordna adekvat och högkvalitativ palliativ vård och vård i livets slutskede och att sådan vård står till buds i hela Finland, sägs det vidare i initiativet.

Varken i den internationella eller den nationella debatten har begreppet eutanasi tillförts någon etablerad eller entydig innebörd. Vanligen avses med eutanasi att döendet påskyndas av en läkare, när en patient lider av en obotlig sjukdom som leder till döden och patienten av egen vilja ber om det. I debatten om vård i livets slutskede har det inte betraktats som eutanasi om vården eller behandlingen begränsas eller ingen vård ges eftersom avsikten inte är att orsaka patientens död.

Det råder olika uppfattningar bland annat om vad som vore följden om eutanasi godkänns. Det har exempelvis ansetts möjligt att respekten för liv minskar och att omtanken om äldre och personer med funktionsnedsättning avtar eller att vården försämras den sista tiden i en människas liv. Utifrån internationella erfarenheter har det framförts misstankar om att de lagstadgade kriterierna för eutanasi kan bli mindre stränga med tiden. Dessutom påverkas uppfattningarna om eutanasi ofta av människors egna erfarenheter av hur anhöriga eller närstående har fått vård i livets slutskede. Samtidigt har yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvård både juridisk och etisk skyldighet att lindra en dödssjuk patients smärta och lidande. Med tanke på patienternas självbestämmanderätt är det viktigt på vilket sätt vården tar hänsyn till deras vilja.

Betänkande ShUB 4/2018 rd

I ett flertal beslut har Europadomstolen ansett att artikel 2 om rätt till livet i Europakonventionen å ena sidan inte är något hinder för medlemsländerna att lagstifta om eutanasi, men att de å andra sidan inte har någon skyldighet att tillåta eutanasi exempelvis utifrån bestämmelserna om skydd för privat- och familjeliv och självbestämmanderätt i konventionsartikel 8. Vår lagstiftning om patientens rättigheter har utvecklats med tiden och möjligheterna att fullfölja självbestämmanderätten har förbättrats bland annat tack vare rätten att upprätta livstestamente. Samtidigt vill människor därför i allt högre grad själva påverka vården i livets slutskede.

I en rad opinionsmätningar har stödet för eutanasi varit stort bland allmänheten. Inom läkarkåren verkar nästan hälften vara för att tillåta eutanasi (sampel 1 003, svarsprocent 48, Louhiala m.fl. 2015). En enkät bland läkare som behandlar döende patienter visar dock att bara 17 procent av denna grupp är för att tillåta eutanasi (sampel 705, svarsprocent 41, Finlands Läkareförbund 2017). Att döma av tidigare enkäter har utvecklingen gått mot att fler kan tillåta eutanasi, men andelen är klart mindre bland dem som arbetar med vård i livets slutskede. Utredningarna är emellertid så begränsade att det inte går att dra några tillförlitliga slutsatser om hur många som stöder eutanasi inom läkarkåren eller i olika grupper.

I vår gällande lagstiftning är hjälp till självmord i sig inte en straffbar gärning. I tillämpningen av strafflagen kan det trots det vara svårt att dra en gräns mellan straffbart dödande på begäran och hjälp till självmord. Dessutom inverkar också de yrkesetiska skyldigheterna för personal inom hälso- och sjukvården och godtagbar medicinsk praxis på var gränsen för vad som är tillåtet går. Det är således ingen självklarhet att hjälp till självmord inte kan bestraffas, särskilt inte om den som assisterar är läkare eftersom läkare har ett särskilt ansvar i sin yrkesutövning. Enligt medborgarinitiativet bör varken läkare eller annan vårdpersonal förpliktas att medverka till eutanasi.

Medborgarinitiativet nämner den palliativa vården, som är bristfällig i vårt land. Större jämlikhet och bättre kvalitet i den palliativa vården eftersträvas bland annat utifrån de rekommendationer som en arbetsgrupp för palliativ vård och vård i livets slutskede nyligen lade fram (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:44; på finska). Enligt en förordning av statsrådet som trädde i kraft den 1 januari 2018 ska de sjukvårdsdistrikt som är huvudmän för ett universitetssjukhus ha hand om krävande palliativ vård och vård i livets slutskede och om planering och samordning av dem på regional nivå (SrF 582/2017, 4 §). Enligt uppgift till utskottet brister det i både sjukskötarens och läkarnas kunskaper, särskilt i förmågan att bemöta döende patienter och i smärtlindring och behandling av andra symtom. Detta accentuerar vikten av utbildning när man vill förbättra vårdkvaliteten. Det är viktigt, anser utskottet, att det finns högkvalitativ palliativ vård och vård i livets slutskede i hela landet och att det följaktligen bereds bestämmelser om detta så att god vård kan tillhandahållas.

Vidare anser utskottet att frågan kräver den typ av omfattande debatt som medborgarinitiativet har väckt och en noggrann etisk bedömning. Frågan kräver ytterligare en heltäckande utredning bland annat med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna, strafflagen och villkoren för hälso- och sjukvårdspersonalen, där det bedöms om vi behöver ny lagstiftning eller andra åtgärder för att obotligt sjuka patienter ska få god vård och för att möjliggöra deras självbestämmande i livets slutskede. Utskottet anser att frågan om att lagstifta om vården av döende människor och eutanasi bör utvärderas först när en sådan utredning har gjorts.

Betänkande ShUB 4/2018 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen förkastar förslaget i medborgarinitiativ MI 2/2017 rd.

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet tillsätter en brett sammansatt expertgrupp för att utreda behovet av lagstiftning om god vård i livets slutskede, självbestämmanderätten samt vård i livets slutskede och eutanasi och att statsrådet vid behov och utifrån utredningen lämnar förslag till lagstiftningsändringar till riksdagen.

Helsingfors 6.4.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.